

تحلیل سیاسی هفته (۱۸)

افشاگری‌های «اسنودن» و پیامدهای برنامه‌های جاسوسی آمریکا

نام دفتر: مطالعات سیاسی

شماره مسلسل: ۲۶۰۱۳۱۱۵

تاریخ انتشار: ۱۳۹۲/۵/۹

مقدمه

«ادوارد اسنودن»، یک جوان ۳۰ ساله که پیش از این به‌عنوان دستیار فنی در خدمت سازمان جاسوسی آمریکا (سیا) بوده است، در آشکارسازی و افشاگری‌های اقدامات جاسوسی و برنامه نظارت بر مکالمات تلفنی و تمام اطلاعات ردوبدل شده در اینترنت و پست‌های الکترونیکی افراد، نقش بسزایی داشته است. وی تا پیش از افشاگری‌ها با یک شرکت پیمانکار دفاعی به نام «بوز آلن همیلتون» همکاری می‌کرد و هویتش بنا به درخواست خودش توسط روزنامه گاردین فاش شد. این افشاگری‌ها به دنبال مجموعه وقایعی به وقوع پیوست که هرکدام به نحوی برنامه‌های جاسوسی دولت اوپاما و آژانس امنیت ملی آمریکا را در رابطه با جمع‌آوری مخفیانه اطلاعات افراد و دولت‌های دیگر شفاف می‌کند.

مأموریت‌های آژانس امنیت ملی آمریکا

آژانس امنیت ملی (National Security Agency)، مشهور به NSA، یک آژانس دولتی آمریکاست که به نحوی زیر نظر وزارت دفاع ایالات متحده آمریکا اداره می‌شود. این سازمان در ۴ نوامبر سال ۱۹۵۲ تأسیس شده و وظیفه اصلی آن نظارت بر مخابرات و فعالیت‌های ماهواره‌ای و کشف رمز در ایالات متحده آمریکاست. این کار مستلزم مقدار زیادی رمزشناسی می‌باشد. همچنین این سازمان وظیفه حفاظت از مکالمات دولتی و سیستم‌های اطلاعاتی آمریکا را در مقابل سازمان‌های مشابه برعهده دارد که این کار نیز مستلزم مقادیر زیادی رمزنویسی است. این آژانس از مهمترین نهادهای جامعه اطلاعاتی ایالات متحده آمریکا و یکی از محرمانه‌ترین سازمان‌های جاسوسی در جهان به‌شمار می‌آید. فعالیت آن، اس‌ای محدود به جاسوسی ارتباطات است و جاسوسی انسانی را شامل نمی‌شود. همچنین طبق قانون، فعالیت‌های جاسوسی این آژانس محدود به روابط خارجی است، اما در برخی مواقع نظارت‌های داخل مرزی را هم شامل می‌شود. مرکز این آژانس در ایالت مریلند است. ششونو دایم ارتباطات از راه دور در سرتاسر جهان (موبایل، فکس، ایمیل و ارتباطات انفورماتیک) و همچنین دریافت و تحلیل تصاویر ماهواره‌ای، در حوزه وظایف سازمان امنیت ملی آمریکاست. NSA صدهزار نفر را در استخدام خود دارد که این افراد در مراکز مختلف در آمریکا و ایستگاه‌های ششونو مستقر در خارج، به‌کار مشغول هستند. آژانس امنیت ملی ایالات متحده، حدود ۹۵ درصد ارتباطات از راه دور را در سراسر جهان، تحت کنترل دارد. این حجم عظیم اطلاعات به‌وسیله ابرکامپیوترهای مجهز به نرم‌افزارهای تجزیه و تحلیل، مورد بررسی دقیق قرار می‌گیرد. بنابر برخی گزارش‌های اطلاعاتی - هرچند که ممکن است اغراق‌آمیز هم قلمداد شود - توانایی آژانس امنیت ملی آمریکا در رهگیری اطلاعاتی بیش از ۵۰ درصد ترافیک جهانی را شامل می‌شود. اطلاعات مورد نظر سازمان امنیت ملی آمریکا، به‌طور دائم از طریق حدود ۵۰ ایستگاه ششونو در ۲۰ کشور جهان دریافت می‌شود. این ایستگاه‌ها وظیفه دارند رمزهای فرستاده شده از سوی ماهواره‌های مخابراتی را ششونو کنند. مهمترین ایستگاه‌های ششونو در کشورهای انگلستان، نیوزیلند، استرالیا و آلمان مستقر هستند.

ابعاد و پیامدها

اگرچه پدیده جاسوسی در دنیای مدرن مسئله جدید و غیرقابل باوری نیست، اما پدیده اسنودن از جهاتی در دنیای سیاست و اطلاعات مهم قلمداد شده و همین موارد است که بر اهمیت آن علیرغم گذشت روزها از این افشاگری تأکید می‌کند. در همین رابطه به تحلیل ابعاد گوناگون این پدیده پرداخته می‌شود:

۱. طرح مباحث جاسوسی اینترنتی موضوع جدیدی نیست به‌گونه‌ای که چندسال پیش محققى به نام «یوگنی موروزوف» درخصوص بهره‌برداری‌های امنیتی از اینترنت سخن گفت و نمونه مهمتر آن در مواضع سال گذشته هیلاری کلینتون وزیر خارجه وقت آمریکا درخصوص تکنولوژی چمدان اینترنت قابل مشاهده است. این تکنولوژی که به‌صورت خاص برای مقابله با جمهوری اسلامی ایران و جریانات اسلامگرا به‌صورت پیچیده‌ای طراحی شده بود از جمله مهمترین اقدامات جاسوسی آمریکا در استفاده از تکنولوژی اینترنت بود.

۲. اقدام اخیر دولت آمریکا در قالب برنامه «پریزم» نیز طرح جدیدی از فعالیت‌های سازمان یافته آمریکا به‌منظور جاسوسی از کشورهای رقیب و حریف را مشخص می‌سازد. برنامه «پریزم» به آژانس‌های امنیت ملی آمریکا و ادبی‌آی امکان دسترسی مستقیم به سرورهای

شرکت‌های اصلی اینترنتی آمریکا را می‌دهد و به این ترتیب سرویس جاسوسی آمریکا را قادر می‌سازد به همه محتویات پست‌های الکترونیکی و مکالمات اینترنتی و حتی تماس‌های تصویری از طریق اینترنت دسترسی داشته باشد.

۳. استانداردهای دوگانه آمریکا: فرار اسنودن از آمریکا و بالا گرفتن مسئله پناهندگی سیاسی او به کشورهای دیگر، نشان‌دهنده استانداردهای دوگانه رفتاری آمریکاست. به طوری که اگر چنین فردی از کشورهای روسیه، ایران، چین و یا سایر کشورها به آمریکا پناهنده شده بود، به عنوان یک قهرمان ملی معرفی و عمل او در راستای تأمین آزادی و آرمان حقوق بشر قلمداد می‌شد اما امروز شاهد این موضوع هستیم که این اقدام اسنودن از طرف دولت آمریکا محکوم و عنوان مجرمانه «خیانت» بر آن اطلاق می‌شود.

۴. افشاگری اسنودن و پیش از این افشاگری‌های وی یکی لیکس نشان‌دهنده هژمونی شکننده آمریکا در عرصه جاسوسی و جنگ اطلاعات است. به گونه‌ای که این شکست بزرگ که ناشی از درز اطلاعات به کلی سری نهادهای جاسوسی این کشور است توسط یک مهندس کامپیوتر بدون رعایت طبقه‌بندی اطلاعاتی افشا می‌گردد. این نکته برای مسئولین اطلاعاتی جمهوری اسلامی ایران درخور تأمل است که سرویس‌های حریف آسیب‌پذیر و قابل نفوذ هستند.

۵. توجه به بحران‌های داخلی و فشار افکار عمومی در داخل آمریکا که برطبق اصول لیبرالیسم و حفظ حریم خصوصی و آزادی فردی این عمل را «تهدید» تلقی کرده و با این عمل به طور گسترده مخالفت نموده است. در ماده (۱۲) اعلامیه جهانی حقوق بشر و ماده (۱۷) میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی بیان شده که هیچ‌کس نباید در زندگی خصوصی و خانوادگی خود، مورد مداخلات خودسرانه یا غیرقانونی قرار گیرد. هر کس حق دارد در مقابل این‌گونه مداخلات از حمایت قانون برخوردار باشد. ماده (۱۰) میثاق یاد شده نیز به حفاظت آبرو و حیثیت اشخاص اشاره می‌کند و یکی از جنبه‌های مهم حفظ زندگی خصوصی و مصونیت اسرار شخصی مربوط به اطلاعات رایانه‌ای است که سازمان‌های اداری از امور خصوصی افراد در اختیار دارند که افشای آنها ممکن است مشکلات جدی برای افراد به وجود بیاورد.

۶. تنش در روابط مسکو و واشنگتن طی سال‌های اخیر به دلیل بروز برخی اختلافات در مسائل بین‌المللی از جمله بحران سوریه، مذاکرات درخصوص سامانه‌های موشکی و مسئله هسته‌ای ایران رو به افزایش گذاشته و اکنون با پدیده ادوارد اسنودن تشدید شده است. روس‌ها در تلاش هستند که از اسنودن به عنوان یک قهرمان ملی نامبرده و حتی طرح مباحثی مانند نامزدی اسنودن برای صلح نوبل از طرف رسانه‌های منتقد دولت آمریکا نیز در همین راستا ارزیابی می‌گردد. علاوه بر تنش در روابط با مسکو برخی از دولت‌های اروپایی و آمریکای لاتین نیز به اتخاذ مواضع شدیدی علیه مقامات دولت آمریکا اقدام کرده‌اند.

۷. اگرچه دولت او با ادعا کرده که این ابرداها برای پیگیری اتباع خارجی مظنون به تروریسم یا جاسوسی مورد استفاده قرار می‌گیرند اما با توجه به افشاگری‌های اسنودن و نیز واکنش دولت‌های اروپایی و همسو با آمریکا در این خصوص می‌توان به ابعاد تهدیدآفرین و توسعه‌طلبانه سرویس‌های اطلاعاتی آمریکا توجه جدی کرد.

جمع‌بندی

براساس بررسی‌های صورت گرفته آژانس امنیت ملی آمریکا در یک دوره ۳۰ روزه در مارس ۲۰۱۳ مقادیر عظیمی به حجم ۹۷ میلیارد فقره اطلاعات از شبکه‌های کامپیوتری در سراسر جهان جمع‌آوری کرده که از این میان ۳ میلیارد اطلاعات از آمریکا جمع‌آوری شده است. نکته قابل توجه اینکه ایران بزرگ‌ترین هدف اطلاعاتی برنامه جاسوسی پررزم به‌شمار می‌رود. بیشترین اطلاعات از کشورهای ایران با ۱۴ میلیارد، پاکستان ۱۳/۵ میلیارد، اردن ۱۲/۷ میلیارد، مصر ۷/۶ و هند با ۶/۳ میلیارد جمع‌آوری شده است. این حجم اطلاعات با توجه به استفاده‌های همه‌جانبه از سرورهای اینترنتی که جملگی در ایالات متحده قرار دارند زنگ خطری برای دستگاه‌های امنیتی کشورمان به‌شمار می‌رود. در همین راستا توجه و سرمایه‌گذاری بیشتر و توجه به بازدهی سریع‌تر طرح‌های اینترنت ملی و ایمیل ملی می‌تواند موجب ایمنی در قبال این‌گونه تهدیدهای امنیتی و خطرناک شود.

دیگر نکته مهم در این خصوص که از دید دستگاه‌های اطلاعاتی و امنیتی کشورمان مخفی نمی‌ماند، توجه به آسیب‌پذیری‌های سازمان‌های عریض و طویلی چون ان.اس.ای و موارد مشابه آن است که با دقت و طراحی سناریوهای مناسب می‌توان از این آسیب‌پذیری در سرمایه و منابع انسانی سرویس‌های غربی در راستای افزایش توانمندی جمهوری اسلامی ایران در جنگ اطلاعاتی بهره برد.